

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2233>

Number: 28 , p. 559-572, Autumn II 2014

ÇOCUKLARDA SOSYAL MEDYA KULLANIMI VE EBEVEYN ROLÜ

CHILDREN'S SOCIAL MEDIA USE AND THE ROLE OF PARENTS

ABSTRACT

Öğr. Gör. Ali ULUSOY

Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi

Öğr. Gör. Mustafa BOSTANCI

Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi

Özet

Bu çalışma çocukların sosyal medya kullanımına ebeveyn etkisini çeşitli boyutlarıyla ele almaya çalışmaktadır. Bu kapsamda öncelikle geniş bir literatür taraması yapılmış, 444 ebeveynin katılımıyla gerçekleştirilen anket aracılığıyla ebeveynlerin sosyal medya kullanan çocuklarına ilişkin düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmış ve sağlıklı sosyal medya kullanımına ilişkin bir dizi öneri getirilmiştir. Hayatın her alanını etkileyen sosyal medya, özellikle çocuklar üzerindeki olumlu/olumsuz etkileri düşünüldüğünde ebeveynlerin sorumluluk alanlarını da genişletmektedir. Sonuç olarak özetle, çocukların hemen hemen her gün internet erişimine sahip oldukları, sosyal medyaya erişmek için en fazla ev bilgisayarını kullandıkları, en sık kullandıkları sosyal ağın Facebook olduğu, sosyal medya kullanmaya başlama yaşlarının genellikle 7-9 yaş aralığı olduğu söylenebilir. Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun sosyal medya kullandıkları, çocuklarının sosyal medya hesap şifrelerine sahip oldukları, çocuklarının sosyal medyada güvende olmadıklarını düşündükleri ve çocuklarının sosyal medya kullanırken uyması gereken kuralları belirten yazılı bir metin hazırlamadıkları söylenebilir. Çalışmanın sonuçlarının ve sunulan önerilerin, çocuklarının sosyal medyada daha güvenli olmasına gayret gösteren ebeveynlere faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Medya, Sosyal Medya, Ebeveyn

Abstract

The study deals with various dimensions of social media use by children and the role of parents. The first part of the study includes a general literature review and the second part hosts the results of a survey conducted on 444 parents. Survey results indicate parents' opinions on their kids' social media use and a number of corresponding suggestions have been made for a healthy social media use. Social media, which is undoubtedly omnipresent in all aspects of colloquial life, put more responsibility on parents given its positive and

negative affects on children. The findings of the study briefly indicate that children access to the Internet almost everyday, they mostly use home computers to access social media, their social media diet mainly consists of Facebook and they generally start to use social media at the age of 7-9. It is possible to say that most of the parents use social media, they have social media account passwords of their kids, they think that their kids are not safe on social media and they haven't prepared any written rules for social media use at home. It is thought that the study results and relevant suggestions will be of use for parents craving for a safer internet and social media use for their children.

Key Words: Children, Media, Social Media, Parenting

GİRİŞ

Dijital teknolojilerin çok hızlı bir şekilde hayatımızda yer almalarıyla birlikte diğer insanlarla iletişim ve bağlantı kurma, öğrenme, çalışma ve boş vakit geçirme alışkanlıklarımız da oldukça değişmiştir. Yeni iletişim teknolojileri ve sosyal medya ile birlikte medya, her geçen gün hayatımızdaki konumunu sağlamlaştırmakta ve büyümektedir. Medya ile olan irtibatımızı nasıl bir çerçeveye oturtmamız gerektiği büyük bir soru işareti olarak zihinlerimizi meşgul ederken, özellikle çocukların dikkatini televizyon, internet, sosyal medya, bilgisayar oyunları vb. gibi medya ortamları çekmekte ve ebeveynler için çocuklarının medya ile olan ilişkisi yönetilmesi gereken önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların sosyal medyada bilgi kaynaklarını doğrulama ve eleştirel bakış becerileri konularında eğitim ve desteğe ihtiyaçları olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin sosyal medyada karşılaştığımız bir metni üreten kişinin doğrudan bilgi olarak mı sunduğu yoksa kendi eğilimlerini veya gündemini mi ifade ettiğini yani bir anlamda gerçeklerle mi yoksa düşüncelerle mi karşı karşıya olduğumuzun tespitini iyi yapabilmeliyiz.

Günümüzde çocuklar anne ve babalarının yaşadığı döneme hiçbir şekilde benzemeyen bir medya ortamında yaşamaktadırlar. Bu alışlagelmedik medya ortamı karşısında ebeveynlerin tepkileri çok derin bir endişe yaşamaktan bu yeni medya dünyasının üretkenliğini ve potansiyelini kucaklamaya kadar değişebilmektedir. Bazı aileler çocuklarının medya alışkanlıklarını sıkı bir şekilde takip ederek belli sınırlar koyarken, bazıları ise çocuklarının isteklerine yenik düşmektedir. Anne babaların tavırlarının çok önemli olduğuna ilişkin deliller vardır ve ebeveyn kontrolü medyanın çocukların hayatında oynadığı rol üzerinde gerçekten bir fark yaratmaktadır (Donald vd., 2003: 15).

Sosyal Medya

Sosyal medya web sitelerinin kullanımı günümüz çocuklarının en çok yaptığı etkinliklerden biridir. Sosyal etkileşime olanak sağlanan her web sitesi bir sosyal medya alanı olarak tanımlanabilir (O'Keefe, ve ark. 2011: 1-5). Kaplan'a göre sosyal medya bir yandan kişilerin kendilerini ifade etmeleri ve diğer insanlara kendilerini açmaları konusunda yüksek olanaklar sağlayan bloglar, sosyal paylaşım ağları (facebook vs..) ve sanal sosyal dünyalar (Second Life vs.) diğer yandan da kamusal alanda yer almalarına ve zengin bir medya artalanına erişmelerine olanak sağlayan

içerik toplulukları (Youtube vs.), online oyun dünyaları (World of Warcraft vs.) ve işbirlikçi projeler (Wikipedia vs.)'den oluşmaktadır (Kaplan 2009, 62). Diğer bir tanıma göre sosyal medya kişilerin ve toplulukların birbirleriyle paylaşımda buldukları, birlikte üretim yaptıkları, çeşitli konuları tartıştıkları ve kullanıcılar tarafından geliştirilen içerikleri şekillendirebildikleri yüksek oranda etkileşimli mobil ve web tabanlı teknolojileri kullanmaktadır. Sosyal medya ile geleneksel medya arasındaki en büyük farklar pek çok farklı medya formatını bir arada sunabilmesi ve medya içeriklerinin kullanıcılar tarafından üretilmesi ve yine kullanıcılar arasında paylaşılmasıdır (Klieber, 2009:8-9). Bu yeni medya türü kullanıcıları arasında yazı, resim, görüntü, ses ve bilgi paylaşımını gittikçe kolaylaştırmaktadır. Facebook, Twitter ve LinkedIn vb. platformlar sayesinde en küçük bir kişisel bilgiden tutun da iş dünyası ve akademik etkinliklerle ilgili paylaşımlarda yapmak mümkün olabilmektedir. Facebook 2004'te kurulduğu günden bu yana gündelik hayatımızda gittikçe daha fazla yer tutmaya devam etmiştir. Şu an reklam, pazarlama, işletmecilik ve polislikte kamusal bir alan olarak konumlandırılan Sosyal Medya aynı zamanda kaçınılmaz bir biçimde toplumsal ilişkilerimizi ve kimliklerimizi inşa ettiğiniz gündelik bir ortam olarak karşımıza çıkmaktadır. Son zamanlarda sorulması gereken soru ise internet ve sosyal medya ağlarındaki bu limitsiz bilgi yığından en güzel şekilde nasıl yararlanılabileceğidir. Sosyal medyayla birlikte bir çeşit "katılımcı kültür" de oluşmaya başlamıştır. Web 2.0 teknolojisinin hayatımıza getirdiği bir yenilik olan katılımcı kültür ortalama tüketicilere medya içeriklerini arşivleme, kendilerine uygun hale getirme ve eklemeler yapma ve yayma imkanı vermektedir. Fakat bu, yeni teknolojileri kullanma becerilerimizi artırmamıza ve bu araçları kendi amaçlarımız doğrultusunda kullanacak kültürel bilgileri de edinmiş olmamıza bağlıdır (Jenkins vd., 2009: 7-26)

Allin1social verilerine göre 2013 yılı Temmuz ayı itibariyle Türkiye'de Facebook kullanıcılarının sayısı 34 milyondur. Türkiye bu rakamla toplam Facebook kullanıcılarının %3.1'lik bir dilimine ev sahipliği yaparak, Facebook'ta en fazla kullanıcısı bulunan ülkeler sıralamasında 7. sırada yer almaktadır. Türkiye'de Facebook kullanıcılarının %35.7'si kadın ve %64.3'ü erkek kullanıcılardan oluşmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Facebook kullananların çoğunluğunu 18-24 yaş aralığındaki kullanıcılar oluşturmaktadır. Türkiye'de 18-24 yaş aralığına sahip Facebook kullanıcı sayısı ise 11.4 milyondur. Çalışmamızın odak noktası olan 18 yaşından küçük sosyal medya kullanıcılarını göz önünde bulundurduğumuzda, Allin1social Türkiye'de bu yaş grubuna giren Facebook kullanıcılarının sayısının 4.4 milyon kişi olduğunu bildirmektedir. (Allin1social).

Çocuk ve Sosyal Medya

Çağımızın en güçlü kitle iletişim kaynaklarından biri olan bilgisayarlar ve yaşamımıza birden bire giren internet, bugün bilgilenme, işlem yürütme, haberleşme, eğitim ve eğlence fonksiyonlarıyla hayatımızın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Günümüz toplumunda insanlar, bilgisayar ile küçük yaşlarda tanışmakta; evde ve okulda, gerek ödevleri için gerek eğlence için bilgisayardan yoğun bir şekilde istifade

etmektedir. Bu açıdan bakıldığında çocuklar, teknolojiyi iyi kullanan ve onu ileriye taşıyacak etkenlerin başında gelmektedir. Bilgisayar ve internet, sadece erişkinler için değil; aynı zamanda çocuklar için de oldukça faydalı bir ortamdır. Çocuklarının, bir eğitim, eğlence ve iletişim aracı olarak bilgisayarlardan doğru ve etkin bir şekilde faydalanması adına birçok anne baba, çağa ayak uydurma ve bilgiye daha çabuk ve etkin bir şekilde erişebilmeleri için çocuklarına bu tür imkânları sunmak istemektedirler (Kayram.net).

Günümüzde çocuklar vakitlerinin çoğunu internet, televizyon, bilgisayar, akıllı telefonlar ve diğer elektronik aletler gibi çeşitli eğlence medyaları karşısında geçirmektedirler. Çocukların muhatap oldukları medyalar karşısında akıllıca tercihler yapabilmelerine yardımcı olabilmek için ebeveynlerin çocuklarının medya alışkanlıklarını takip etmeleri gereklidir. Fakat burada bir sorun ortaya çıkmaktadır: Dijital nesille (günümüz çocukları) dijital göçmenler (dijital dünyaya sonradan katılanlar-bir önceki kuşak) arasında bilgi ve beceri uçurumu dolayısıyla ebeveynler dijital teknolojilerin kullanımıyla ilgili çocuklarına bilgi ve beceri verecek düzeyde değildirler. Marc Prensky'ye göre günümüz çocukları yani *dijital nesil* ile bir önceki nesil yani *dijital göçmenler* arasında düşünme ve bilgiyi işleme konularında çok farklar vardır, günümüzde medyanın çevrelediği bir dünyada yaşadıkları ve dijital dünyayla yüksek oranda etkileşimlerinden dolayı çocukların düşünme şekilleri oldukça değişmiştir. Günümüz çocuklarının çoğu bilgisayarların, video oyunlarının ve internet'in dijital dilini "anadil olarak" bilmekteyken, ebeveynleri artık modası geçmiş bir dil konuşmaktadır. Küçük yaşta öğrenilen dilin ileriki yaşlarda öğrenilene göre beynimizde farklı bir bölgede muhafaza edilmesinden dolayı dijital neslin dijital gereksinimleri edinmesi ile anne babalarının sonradan dijital kültürü öğrenmesi arasında çok büyük farkların oluşacağı ileri sürülmektedir. Beynin nöroplastik özelliği sayesinde çevreden veya diğer faktörlerden kendisine yapılan girdiler doğrultusunda kimyasal ve fiziksel olarak şekillendiğini ve dijital nesil ile dijital göçmenler arasında beyin kimyasında ve şekillerinde bile farklılıklar olduğu ifade edilmektedir (Prensky, 2001: 1-10).

En popüler sosyal medya ağı olan Facebook'a kaydolabilmek ve hizmetlerinden yararlanabilmek için en az 13 yaşında olmanız gerekir. Aksi bir durumda, yaş şartını sağlayamayan bir kullanıcıyı şikayet edebilmek için Facebook size bir şikayet formu sunmaktadır. Yine popüler sosyal medya ortamlarından biri olan Twitter, hizmetlerinin 13 yaş altı çocuklara yönelik olmadığını belirtmektedir. Eğer 13 yaşın altındaki çocuklar ebeveynlerinden izinsiz twitter kullanırlarsa, ebeveynin başvuru yapması halinde hesabın kapatılacağı bildirilmektedir.

Sosyal ağlar eğitim, bilgi temini ve paylaşımı konularında oldukça faydalı ve eğlenceli olabileceği gibi çocuklar için riskler de içerebilir. Çocuklar genelde sosyal medyayı oyun oynamak ve çeşitli eğlence amaçlarıyla kullanmaktadır. Sosyal ağ sitelerinin pek çoğunun yaş kısıtlaması (genelde 13 yaş) vardır, fakat pratikte bu yaş sınırlarına uyulduğu söylenemez. Örneğin Avrupa ülkelerindeki 9-12 yaştaki çocukların 5'te 1'inin Facebook hesabı vardır ve bu bazı ülkelerde 10'da 4'e

çıkabilmektedir (Livingstone vd., 2012: 1-3). Ebeveynlerin bu sitelerin kullanım şartlarını anlamaları ve çocuklarına bunu anlatmaları çok önemlidir.

Sosyal medya kullanımı Avrupa'daki çocuklar arasında oldukça yaygındır: 9-12 yaşlarındaki çocukların %38'i, 13-16 yaşları arasındakilerin ise %77'si bir sosyal medya profiline sahiptir. 9-16 yaşlarındaki internet kullanıcılarının 3'te 1'inin Facebook hesabı vardır (Livingstone vd., 2011: 3-11). Özellikle son 5 yılda kullanıcı sayısı yüksek oranda artan sosyal medyanın çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu etkilerin olumlu olanlarından bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Bir sosyal medya ağının parçası olmak çocukların sosyal becerilerini geliştirebilir,
- Belli bir arkadaş kitlesiyle sürekli irtibat halinde olmaları aidiyet hislerini geliştirir,
- Sosyal medya sayesinde sınıfta ele alınan konuları okul bittikten sonra da tartışabilme ve bilgi edinme olanağı vardır,
- Sosyal medya çocukların kendi kimlikleri ve yaratılışlarını tanımaları ve karakterlerini geliştirmeleri olanağı sağlar,
- Kendileriyle aynı fikirde olan akranlarıyla paylaşımında bulunarak düşüncelerine destek bulurlar,
- Kendi sağlıklarıyla ilgili bilgiye ulaşırlar, sorunlarını tartışırlar ve bunu kimliklerini açıklamadan yapabilirler.

Sosyal medyanın olumsuz yönlerine bakıldığında çocukların karşılaşılabileceği riskler aşağıdaki şekilde sıralanabilir, sosyal medya kullanımı esnasında çocuklar:

- Siber zorbalığa maruz kalabilirler ve diğer kullanıcılar tarafından rahatsız edilebilirler,
- Cinsel içeriklere muhatap olabilirler (cinsel açıdan açık mesajlar, fotoğraflar veya görüntüler gönderebilir veya alabilirler)
- Kişisel ve mahrem bilgilerini deşifre edebilirler,
- Gereğinden fazla bilgi paylaşımı yapabilirler,
- Kötü niyetli kişilerin saldırılarına karşı açık ve korunmasız kalabilirler,
- Yaşlarına uygun olmayan şekilde yüksek oranda reklam içeriklerine maruz kalabilirler,
- Fiziksel aktivitelere daha az zaman ayırmak zorunda kalabilirler. (O'Keeffe, ve ark. 2011: 1-5, Rudiger 2013:5),

Burada önemli olan konu çocukların bu kötü etkilere istemeden maruz kalmalarıdır, çocukların bu konularla ilgili bilgilendirilmeleri konusunda anne babalara ve öğretmenlere büyük görevler düşmektedir (Petraiki, 2013: 4-6). Çocuklar geleneksel medyada henüz gerçeklik ve yorum ayırımını yapamadıkları ve eleştirel bakış açısı geliştiremedikleri gibi sosyal medyada da paylaşılan bilgilerin ve kullandıkları programların ve edindikleri bilgilerin gerçekliğin yapılandırılmış bir versiyonu olduğunu anlamaları beklenemez. Benzer şekilde Almanya'da yapılan bir araştırmaya göre çocukların bazı sosyal medya türlerinin diğerlerine oranla daha güvenilir

olduklarını düşündüğü ve özellikle akıllı telefonlarında kullandıkları arayüz programlarının yapımcılarına güvendikleri ve bu programların güvenli olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır (Rudiger, 2012: 26-40).

Öte yandan Amerikan Pediatri Akademisi'nin bir raporunda belirtildiği üzere daha çok çocuklukla ergenlik çağı ve ergen çağlarda görülmekle birlikte aşırı Facebook kullanımı nedeniyle kişilerin "facebook depresyonu" tabir edilen bir duruma yakalanmaları mümkündür. Bu durum online hayatın yoğunluğu nedeniyle aşırı internet ve sosyal medya kullanan kişilerin günlük hayat örgülerindeki yoğunluğu düşük bulmaları sorunudur (Gwenn ve Pearson, 2011: 802). Benzer şekilde, Avusturalya "Better Health Channel"ın verilerine göre kişinin diğer hayat ilişkilerine (yakınlarıyla iletişim, çalışma hayatı ve sağlık) zarar verecek şekilde internet'te vakit geçirmeye yönelik zorlayıcı bir istek duyması internet bağımlılığı olarak tanımlanmaktadır (Healey, 2011: 15).

Çocukların ekran karşısında geçirdikleri süreyi kısıtlayarak, onlara kitaplar, gazeteler, board oyunları gibi elektronik olmayan vakit geçirme olanakları sunarak, eğitim medyaları kullanmalarını sağlayarak ve televizyonu onlarla birlikte izleyerek medya deneyimlerinde rehberlik etmek mümkündür.

9-15 yaşları arasındaki 25,142 çocuk üzerinde 25 ülkede gerçekleştirilen *EU Kids Online* adlı bir araştırmada aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir:

- Ebeveynler çocuklarının internet kullanımını kısıtlamak yerine onlarla birlikte olumlu internet kullanımı deneyimleri yaşamalıdır,
- Kısıtlayıcı ebeveynlik online riskleri azaltırken, çocukların internet'te karşılaşabilecekleri olanakları ve becerilerini de kısıtlamaktadır,
- Fakat ebeveynler çocuklarının internet kullanımına aktif olarak aracılık yapabilmeleri halinde hem risklerin hem de zararın azaldığı görülmüştür.
- Aktif meditasyon ebeveynlerin çocuklarıyla internet hakkında konuşmaları, çocukları internet'e girerken yanlarında veya yakınlarında oturmaları ve onları interneti keşfetmeleri konusunda cesaretlendirmeleri anlamına gelmektedir,
- Ebeveynlerin filtre kullanmaları yani teknik aracılık yapmaları çocukların online risklerle karşılaşmalarını azaltmaz ve engellemez.
- Çocukların internet kullanımının önemi ebeveynler tarafından yeterince anlaşılmamaktadır (Livinstone, Duerager, 2012: 1-3).

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

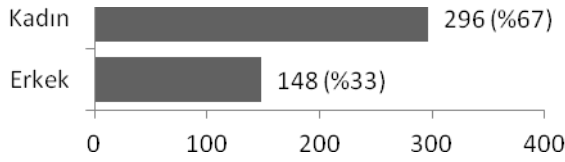
Araştırmanın temel amacı 18 yaş altı çocukların sosyal medya kullanımlarıyla ilgili ebeveynlerin rolünü ortaya koymak ve çocukları sosyal medyada korumaya yönelik, sosyal medyanın bilinçli kullanımı için tavsiyeler getirmektir. Bu nedenle;

1. Ebeveynler çocuklarını sosyal medya kullanırken kontrol ediyorlar mı?
2. Ebeveynler çocuklarının sosyal medya kullanımına başlaması için bir yaş belirlemiş mi?
3. Ebeveynler güvenli sosyal medya kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahipler mi? gibi sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın ana kütlesi, Türkiye’de sosyal medya kullanan 17 yaş ve altı çocuğa sahip ebeveynlerden oluşmaktadır. Ana kütlelin tamamına ulaşmak gerek zaman gerekse maliyet etkenleri düşünüldüğünde mümkün olmadığı için, farklı sosyo-demografik özelliklere sahip ebeveynlere kolayda örnekleme yöntemi seçilerek, hem yüz yüze görüşme hem de internet ve sosyal medya aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmış ve 7’si demografik olmak üzere katılımcılara toplam 27 adet soru yöneltilmiştir. Anket çalışmasında 660 ebeveyn den dönüş alınmış, sosyal medya kullanan 18 yaş altı çocuğa sahip ebeveynlerden değerlendirilebilir 444 anket elde edilmiştir.

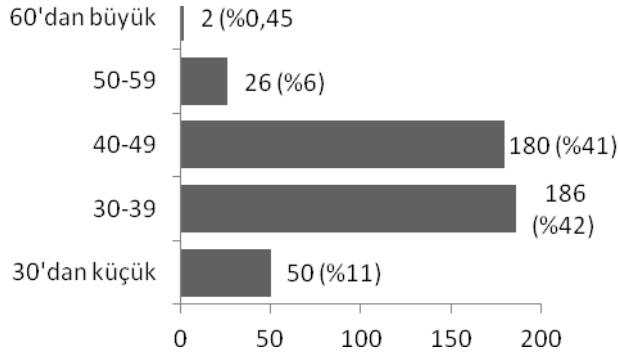
Araştırmaya katılan ebeveynlere yöneltilen anket sorularından elde edilen dikkate değer cevaplar aşağıda şekiller yardımıyla özetlenmektedir.

Şekil 1. Ebeveynlerin cinsiyete göre dağılımı

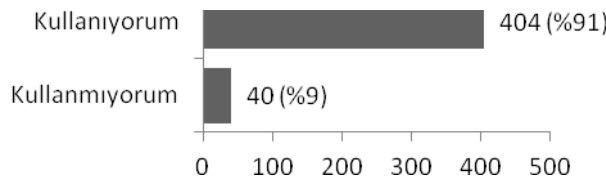
Şekil 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğu %67’lik bir oranla annelerden oluşmaktadır. Babalar ise %33’lük bir dilimi kapsamaktadır.

Şekil 2. Ebeveynlerin yaş gruplarına göre dağılımı

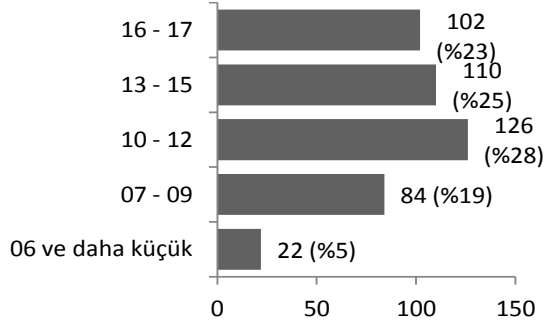

Araştırmaya katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğunun 30-49 yaş aralığına sahip olduğu ve 50 yaş ve üzeri katılımcı sayısının daha az olduğu şekil 2’den anlaşılmaktadır.

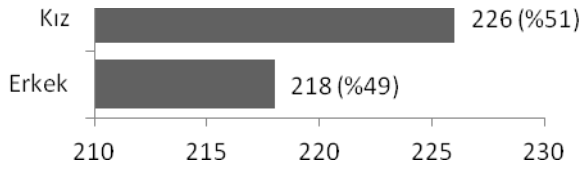
Şekil 3. Ebeveynlerin sosyal medya kullanım dağılımı

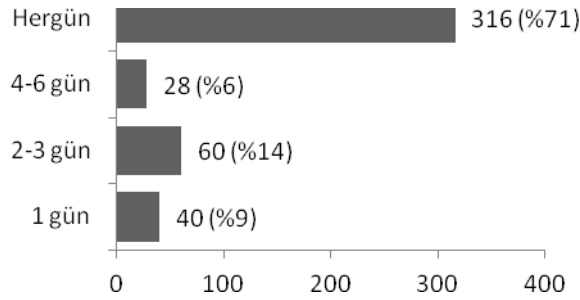
Şekil 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan ebeveynlerin %91 oranında büyük bir kısmı sosyal medya kullanmaktadır.

Şekil 4. Çocukların yaş dağılımı

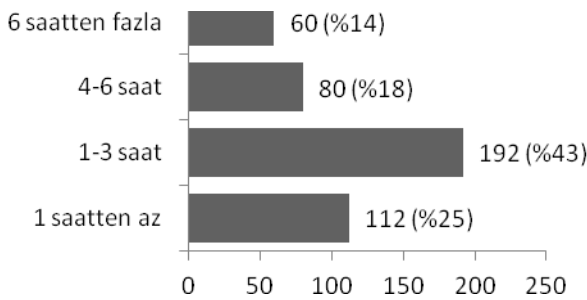
Şekil 4'de görüldüğü gibi araştırmaya konu olan çocukların %5'lik dilimini 6 yaş ve daha küçük çocuklar oluşturmaktadır. Diğer yaş grubu dağılımları birbirine yakın seyretmektedir.

Şekil 5. Çocukların cinsiyet dağılımı

Araştırmaya konu olan çocukların %51'i kız, %49'u erkek çocuklardan oluşmaktadır.

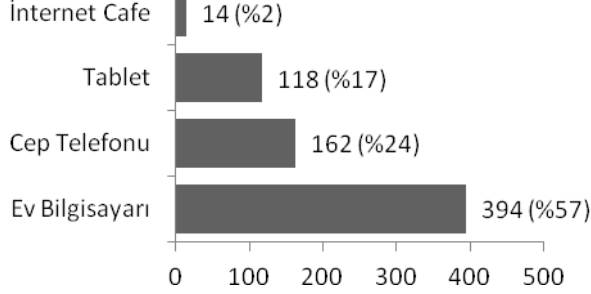
Şekil 6. Çocukların haftalık internet erişimi dağılımı

Şekil 6'da görüldüğü gibi çocukların büyük çoğunluğu %71 oranında hergün internet erişimine sahiptir. Bu durum çocuk ve medya çalışmalarının gerekliliğinin önemini ortaya koymaktadır.

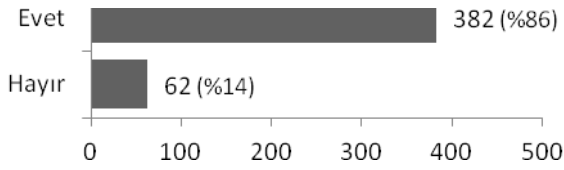
Şekil 7. Çocukların internette geçirdikleri günlük saat dağılımı

Araştırmaya konu olan çocukların %43'lük dilimi internete günde ortalama 1-3 saat arası vakit geçirmektedirler. Günde 6 saatten fazla internette kalan çocukların oranı ise %14.

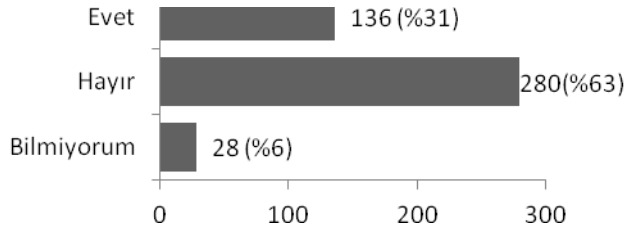

Şekil 8. Çocukların sosyal medya erişim cihazlarına göre dağılımı

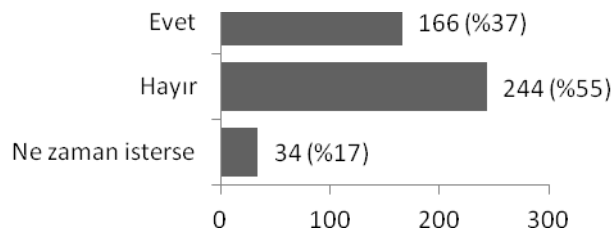
Çocuklar sosyal medyaya %57 oran ile ev bilgisayarını kullanarak erişmektedirler. Ev bilgisayarı ebeveynler için daha kontrol edilebilir bir cihazdır. 17 yaş ve altı çocuklar sosyal medya erişimi için internet cafeleri çok az tercih etmektedirler.

Şekil 9. Çocukların Facebook kullanım dağılımları

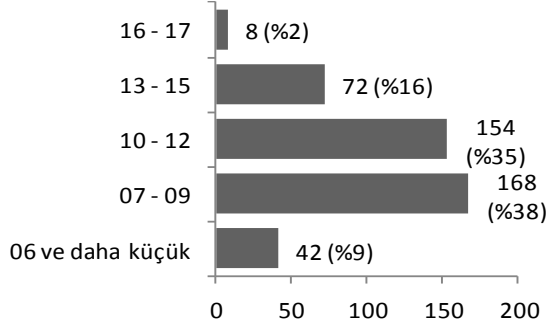
Ebeveynlerin %86'sı çocuklarının facebook hesabı olduğunu, %14'ü ise çocuklarının facebook hesabı olmadığını ifade ediyor.

Şekil 10. Çocukların Twitter kullanım dağılımları

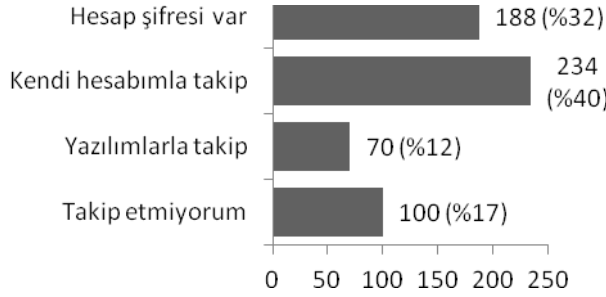
Ebeveynlerin %41'i çocuklarının twitter hesabı olduğunu, %63'ü çocuklarının twitter hesabı olmadığını, %6'sı ise çocuklarının twitter hesabına sahip olup olmadığını bilmediklerini ifade ediyor.

Şekil 11. Ebeveynlerin çocuklarına sosyal medyaya başlama yaşı belirleme durumu dağılımı

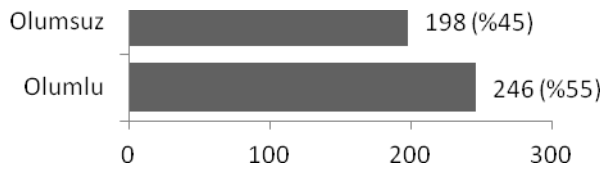
Şekil 11'de görüldüğü gibi ebeveynlerin %37'lik kısmı çocukları için sosyal medya kullanmaya başlama yaşı belirlemiş, %55'i ise belirlememiştir. Çocuklarını bu konuda özgür bırakanları oranı ise %17 dir.

Şekil 12. Çocukların sosyal medya kullanmaya başlama yaşı dağılımları

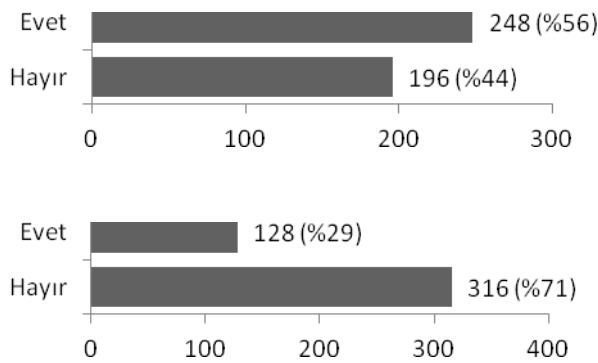
Sosyal ağlar sosyal medya kullanmaya başlama yaşını genellikle 13 olarak belirtiyor. Araştırmaya katılan ebeveynlerin büyük bölümü, çocuklarının 07-09 yaş aralığı ve 10-12 yaş aralığında sosyal medya kullanmaya başladıklarını ifade ediyor.

Şekil 13. Ebeveynlerin sosyal medyada çocuklarını takip yöntemleri dağılımı

Araştırmaya katılan ebeveynler çocuklarını sosyal medyada öncelikle %40 oranında kendi hesaplarını kullanarak takip etmeyi tercih ediyorlar. Katılımcıların %32'si çocuklarının hesap şifrelerine sahip olduklarını ve bu şekilde onları denetlediklerini ifade ediyorlar.

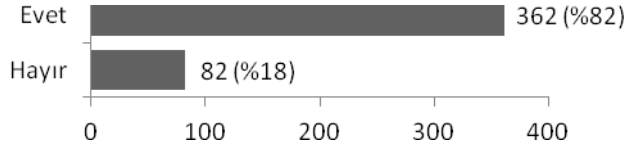
Şekil 14. Ebeveynlerin çocuklarının sosyal medya kullanımlarıyla ilgili görüşlerinin dağılımı

Şekil 14'de görüldüğü gibi ebeveynlerin %55'i çocuklarının sosyal medya kullanmasını olumlu, %45'i ise olumsuz karşılamaktadır.

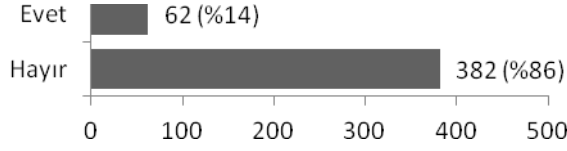
Şekil 15. İki uçlu soru ifadelerine verilen evet / hayır cevaplarına ilişkin dağılımlar

Güvenli sosyal medya kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? sorusuna katılımcıların %56'sı evet, %44'ü ise hayır cevabını vermiştir.

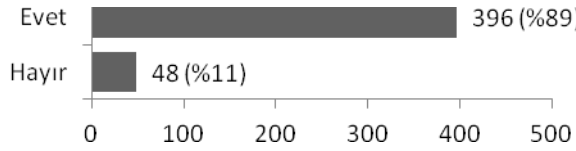
Çocuğunuzun sosyal medyada güvende olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna katılımcıların %71 gibi büyük bir çoğunluğu hayır cevabını vermiştir.

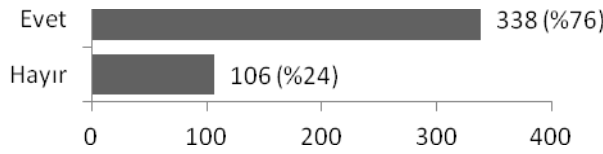
Çocuğunuzun sosyal medya paylaşımlarını arkadaşı olsanız bile "sadece sizden" gizleyebileceğini biliyor musunuz? sorusuna katılımcıların %82'si evet cevabını vermiştir.

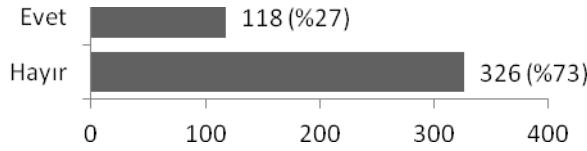
Çocuğunuzun sosyal medya kullanırken uyması gereken kuralları belirten yazılı bir metin hazırladınız mı? sorusuna, katılımcıların %86'sı hayır cevabını vermiştir.

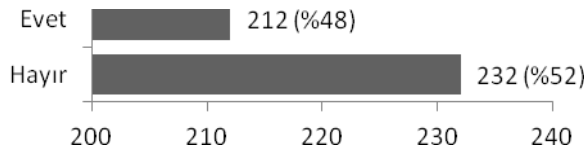
Çocuğunuzun sosyal medyada tanımadığı insanlarla iletişim kurmaması konusunda uyardınız mı? sorusuna katılımcıların %89 gibi büyük bir çoğunluğu evet cevabını vermiştir.

Çocuğunuzla sosyal medyada kişisel bilgilerinin gizliliğini koruması konusunda bir konuşma gerçekleştirdiniz mi? sorusuna, katılımcıların %76'sı evet cevabını vermiştir.

Çocuğunuzun sosyal medya kullanımıyla ilgili herhangi bir nedenden dolayı cezalandırdınız mı? sorusuna katılımcıların %73'ü hayır cevabını vermiştir.

Herhangi bir başarısızlık ve hatasından dolayı çocuğunuzun sosyal medya erişimini kısıtladınız mı? sorusuna katılımcıların %52'si hayır, %48'i ise evet cevabını vermiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

18 yaş altı gençler zamanlarının büyük bir kısmını sosyal medya ile iletişim halinde geçirmektedirler. Bizzat bilgisayar başında bulunmasalar da sosyal medya içerik ve iletileriyle gün boyu iletişim kurmaktadır. Çocuk ilk eğitimini ailede alır görüşünden yola çıkarak, sosyal medya konusunda çocuklarını bilinçlendirmesi gerekenler de yine ebeveynlerdir.

Demografik bulgulardan hareketle, çalışmaya daha çok annelerin ilgi gösterdiğini söylenebilir. Her 3 katılımcıdan 2'si anne olduğunu belirtmiştir. Çocukları söz konusu olduğunda hassasiyetleri bilinen anneler, sosyal medya konusunda da hassasiyetlerini ortaya koymuşlardır. Katılımcıların çoğunluğunu genç ebeveynler oluşturmuştur ve bu ebeveynler %91 oranında sosyal medya kullanmaktadırlar. Yine çalışmaya konu olan çocuklar hemen hemen eşit oranlarda kız ve erkek çocuklardan oluşmaktadır.

Çalışmaya katılan ebeveynler çocuklarının her gün internet erişimine sahip olduklarını ifade etmektedirler (%71). Günümüzde internete erişim imkânlarının ve cihazlarının ne derece arttığı düşünüldüğünde bu durum pek yadsınamaz fakat çocuğu günlük 6 saatten fazla internette kalan ebeveynlerin biran önce kısıtlamaya gitmeleri gerekmektedir (%14). Daha kontrol edilebilir bir cihaz olduğu için çocukların sosyal medyaya erişimde ev bilgisayarını sık kullanmaları ebeveynler açısından önemlidir (%57). Ülkemizde cep telefonu kullanımı yaş ortalamasının her geçen gün düşmesi de ev bilgisayarından sonra cep telefonu ile sosyal medyaya erişimi beraberinde getirmektedir (%24).

Sosyal medya ağları arasında en popüler olanı Facebook'tur. Çalışmaya katılan ebeveynler de çocuklarının facebook kullandığını ifade etmektedirler (%86). Bunda Facebook'un sunduğu hizmetler arasında oyun ve eğlence ağırlıklı içeriklerin yoğunluğu da etkilidir. Çocuklar Facebook'a oranla Twitter kullanımına pek ilgi göstermemektedirler (%31). Çocuklarına sosyal medya kullanımına başlamak için bir yaş sınırı belirlemeyen ve onları bu konuda özgür bırakan ebeveynler ise biran önce bu konuda bir yaş sınırı belirlemeli ve uygulamalıdır (%72). Çocuklarının 13 yaş altında sosyal medya kullanmaya başladığını ifade eden ebeveynler ise bu konuda tedbir almalıdırlar (%82).

Katılımcıların büyük bir bölümü çocuklarının sosyal ağlardaki hareketlerini denetlemektedirler. (%83). "Takip etmiyorum" diyen ebeveynler çocuklarının güvenliği için onları sosyal ağlarda neler yaptıklarını takip ederek denetlemelidirler. Katılımcılar genellikle sosyal medyada çocuklarının güvende olmadıklarını düşünmektedirler (%71). Ebeveynler çocuklarıyla sosyal ağlarda kişisel bilgilerini korumaları (%76), tanımadığı insanlarla iletişim kurmamaları (%89) konusunda bir konuşma gerçekleştirse de, çocuklarının sosyal medya kullanırken uyması gereken kuralları belirten bir yazılı metin hazırlamadıklarını ifade etmektedirler (%86).

Bugün Avrupa'da "aile sosyal medya sözleşmesi" kullanılmaktadır. Sosyal medya kullanırken aile bireylerinin uymayı taahhüt ettiği maddeler bu sözleşmede yer almakta, çocuklar ve ebeveynler tarafından imzalanarak uygulamaya konulmaktadır.

Benzeri uygulamaların ülkemizde de gerçekleştirilmesi bilinçli sosyal medya kullanımına katkı sağlayacaktır.

Yapılan literatür araştırması ve anket çalışması ışığında ebeveynlere aşağıdaki tavsiyeler çıkarılabilir.

1. Amerikan Pediatri Akademisi'nin de tavsiye ettiği gibi; 10 yaş altındaki çocuğunuza doğrudan denetim olmadan bilgisayara erişim izni vermeyin. 10-14 yaş aralığındaki çocuğunuz ancak sizin gözetiminizde çevrimiçi olabilsinler. 15-18 yaş aralığındaki çocuğunuz sadece evin herkese açık alanlarında doğrudan denetimsiz çevrimiçi olabilsinler.
  2. Çocuklarınızın sosyal medya hareketlerini onları rahatsız etmeyecek şekilde gerek yazılımlarla, gerekse hesap şifrelerini sizinle paylaşmalarını isteyerek takip edin.
  3. Çocuğunuzun sosyal ağlara erişim için kullandığı ev bilgisayarı, cep telefonu, tablet gibi cihazları belirli aralıklarla uygulamalar ve istenmeyen yazılımlara karşı kontrol edin.
  4. Çocuğunuzun sosyal ağlarda geçireceği uygun süreyi belirleyerek uymasına özen gösterin.
  5. Çocuğunuzun kullandığı sosyal ağlara üye olun, onları ekleyin ve ilgili sosyal ağ daha sağlıklı kullanabilmeye yönelik bilgiler edinin.
  6. Çocuğunuzun kullandığı sosyal ağlardaki profil bilgileri ve paylaşımları kimlerin görebileceği gibi ilgili gizlilik ayarlarını düzenleyin.
  7. Çocuğunuzun kullandığı sosyal ağlara başlama yaşını öğrenin ve çocuğunuz gerekli kriteri sağlamıyorsa hesabı kapatın.
  8. Çocuklarınızı yaş, adres, telefon vb. özel bilgileri paylaşmaması konusunda uyarın.
  9. Rahatsız edici bir mesaj ya da bildirim aldıklarında cevap vermeden önce size bildirmelerini isteyin.
  10. Çocuğunuzun karşılaşabilecekleri sahte hesaplar konusunda uyarın. Kendisini 14 yaşında bir kız çocuğu olarak tanıtan birisi 40 yaşında bir adam olabilir.
  11. Gerçek hayatta tanımadıkları kimseleri arkadaş olarak kabul etmemelerini söyleyin.
  12. Çocuğunuzun sosyal ağlardaki arkadaş listesini belirli aralıklarla gözden geçirin.
  13. Çocuklarınıza paylaşımlarında konum bildirmemelerini hususunu hatırlatın.
  14. Çocuğunuza sosyal medya kullanmaya başlama yaşı belirleyin.
- Son olarak; insan bilmediğinden korkar anlayışından hareketle, sosyal ağları öğrenin, sosyal ağlardan korkmayın, sosyal ağlar sizden korksun. Kendinizi güvenli sosyal medya kullanımı konusunda geliştirerek ailenizin sosyal medyanın olumlu yönlerinden faydalanmasına gayret edin.

KAYNAKÇA

- DONALD F. R.-ULLA G.F. *Kids and the New Millenium, A Comprehensive Analysis of Children's Media Use*, <http://kaiserfamilyfoundation.files.wordpress.com/2013/01/kids-media-the-new-millennium-report.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.10.2013).
- DUERAGER, A.-LIVINGSTONE, S. (2012) *How can parents support children's internet safety?* EU Kids Online Network, Londra, İngiltere.
- GWEN, S.-PEARSON, K. (2011) *The Impact of Social Media on Children, Adolescents and Families*, Official Journal of the American Academy of Pediatrics, <http://pediatrics.aappublications.org/content/127/4/800.full>, (Erişim Tarihi: 19.10.2013).
- JENKINS, H-CLINTON, K. (2009) *Confronting the Challenges of Participatory Culture*, Mit Press, Massachusetts
- LIVINGSTONE, S.-ÓLAFSSON, K. Staksrud, E. (2011) *Social networking, age and privacy*, *EU Kids Online*, Londra, İngiltere.
- LIVINGSTONE, S. L. Haddon, A. Görzig, K. Ólafsson (2011) *EU Kids Online, Final Project Report*.
- O'KEEFFE, G. S., PEARSON, K. C. (2011) *The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families*, *Pediatrics*, Cilt. 127, s: 800-801
- KLIEBER P. (2009) "Document Classification Through Data Mining Social Media Networks", s.8.
- PETRAKI, E. (2013) *Social Media Effects Among Primary School Children*, University of Amsterdam, http://www.gezondeschool.nl/object_binary/o16822_130527Social-media-effects-among-primary-school-children.pdf, (Erişim Tarihi: 24.10.2013).
- POTTER, J. (2011) *Media Literacy Sixth Edition*, Sage Publications, New York.
- PRENSKY, M. (2001) *Digital Natives, Digital Immigrants On the Horizon* NCB University Press Cilt. 9 No.5, Ekim, s:1-10
- RUDIGER, T.G. (2013) *Jugend, Information, (Multi-) Media*, Jim <http://www.mpfs.de/fileadmin/JIM-pdf13/JIMStudie2013.pdf> (Erişim Tarihi: 27.11.2013).
- RUDIGER, T.G. (2013) *Medienkompetenz Deutsche Kinderhilfe*, https://www.kinderhilfe.de/fileadmin/files/Ueber_uns/Publikationen/Publikationen/2012_Deutsche_Kinderhilfe_Magazin.pdf (Erişim Tarihi: 27.11.2013).
- "Kayram.net", <http://www.kayram.net/edergi/15/internet.pdf>, (Erişim Tarihi: 19.09.2013).
- "Allin1social", https://www.facebook.com/allin1social/app_269281893173929, (Erişim Tarihi: 24.07.2013).